

Det er påfaldende, så ofte de gode monografier om industrialiseringen i det ene eller det andet land skrives af udlændinge. Engländerne Knowles, Clapham og Henderson har skrevet om industrialiseringen på Kontinentet, franskmændene Benacerts og Mantoux om industrialiseringen i henholdsvis Tyskland og England og amerikanerne Dunham og Cameron om Frankrig. Det er som netop dette emne kræver afstand, hvis en systematisering af det komplicerede forløb skal gennemføres.

I denne række kunne man også nævne Columbiaprofessoren Shepard B. Clough, der allerede tidligere har udgivet en bog om Frankrigs økonomiske historie i det 19. og 20. århundrede, og fra hvis hånd, der nu foreligger en fremstilling af Italiens økonomiske historie siden 1860, *The Economic History of Modern Italy* (Columbia U.P. 1964).

Fremstillingen er trods sin rigdom på detaljer og forfatterens imponerende kendskab til både det primære materiale og litteraturen flydende skrevet og let læst. Et dobbelt notesystem, der bringer forklaringer og ekskursioner i forbindelse med teksten, mens henvisningerne er samlet bag i bogen, øger både læseligheden og anvendeligheden. Værkets grundsynspunkt er den økonomiske vækst, men den politiske historie er inddraget i rimeligt omfang. Forfatteren har således anvendt den politiske histories periodeindelning (samlingen, 1. verdenskrig, fascismen, 2. verdenskrig), hvilket for Italiens økonomiske historie må siges at være fuldt berettiget.

Bogen er så nøgtern og vel afbalanceret både i stoffordeling og i vurderinger, at det ofte kan være vanskeligt at få øje på problematikken. Der er mange vanskelige punkter i Italiens økonomiske historie siden samlingen, der den dag i dag kan sætte lidenskaber i kog, og som desuden har principiel interesse for udviklingsspørgsmålet og vækstproblemerne. Et referat af de almindelige, ofte stærkt polemiske synspunkter, ville have været et værdifuldt supplement til forfatterens egne kølige vurderinger.

Det gælder ikke mindst problemerne omkring den uegale vækst, som professor Clough i øvrigt allerede tidligere har beskæftiget sig med i en artikel i *Journal of Economic History*. C. fremhæver uden tvivl med rette, at den populære opfattelse, at Norden udbyttede Syden efter samlingen, ikke holder stik. Sydens fattigdom har mere komplicerede årsager end nogle uheldige skattelove. Men selv om man med professor Clough må frikende det samlede Italiens statsmænd for ond vilje, er man ikke dermed færdig med alle virkningerne af Italiens samling for den regionale udvikling. Det drejer sig om et alment problem: hvilke virkninger har den

ationale samling af regioner på forskelligt udviklingstrin for regionernes økonomi? Som påvist bl.a. af Myrdal er der ingen hjælp at hente hos den usynlige hånd, når det gælder udjævning af interregional ulighed, tværtimod vil afstanden øges, hvis udviklingen overlades til sig selv. En økonomisk politik, der som den italienske, fortrinsvis tog hensyn til de mest dynamiske sektorer, måtte automatisk være til ugunst for det overvejende agrare Syden. På den anden side vil en økonomisk politik, der sigter mod en egal udvikling, som f. eks. den politik, der under femårsplanerne er blevet ført i Indien, antagelig udsætte det tidspunkt, da økonomien i blot en del af landet kommer ind i selvforstærkende vækst og skabe risiko for kostbare fejltagelser med hensyn til lokalisering og koordinering af industrianlæggene. Der findes ingen ideel løsning på det praktiske problem, men at betragte den italienske udvikling som uundgåelig, fordi Syditalien ved samlingen var fattigere end Norditalien, er ensbetydende med at betragte den politik, der faktisk blev ført, som den eneste mulige.

Et andet særpræget italiensk træk, som man kunne have ønsket nøjere uddybet, er den store rolle staten har spillet i italiensk økonomi, især siden mellemkrigstiden. Da banker og industrien under verdenskrisen truedes af katastrofe, oprettedes i 1933 IRI (Istituto per il Riconstruzione Industriale), hvis opgave oprindeligt kun var at foretage støttekøb af de mest truede aktier, men som snart fandt sig så dybt engageret i det italienske erhvervsliv, at man med en vis ret kunne sige, at staten havde overtaget industribankernes rolle som kapitalformidler. IRI og de øvrige statslige holding-selskaber afvikledes ikke sammen med den korporative stats øvrige nydannelser efter 1945, tværtimod er både deres antal og deres engagementer blevet udvidet i de senere år.

Resultatet kan aflæses af skemaet hos Clough s. 336-37. IRI er hovedaktionær i de vigtigste banker og rederier og har desuden betydelige interesser i jern og stålindustrien, i skibsværfter, i den elektromekaniske industri og maskinindustrien m.m. Ialt omfattede IRI's aktiver i 1957 rundt regnet 32 milliarder kroner. Bortset fra holding-selskaberne kontrollerer den italienske stat naturgas, petroleum, kulminer og elektricitet, altsammen 100% nationaliserede industrier.

Denne udvikling, der er fortsat og konsolideret under efterkrigstidens regeringer af moderat højre eller centrum, har fundet sted under indtryk af agitationen fra venstre, især fra kommunisterne, men den er gennemført inden for rammerne af en kapitalistisk økonomi. F. eks. finansieres de statslige holding-selskaber

ved hjælp af emissioner på det almindelige kapitalmarked. Ikke desto mindre må statens engagement i erhvervslivet have givet regeringerne ekstraordinære muligheder for både regionaludjævning og regionalplanlægning, man havde gerne set en mere udtømmende diskussion af disse forhold.

Skønt man således kan være uenig med Cloughs stoffordeling og vurderinger, rækker dette ikke ved bogens kvalitet. Der er kun grund til at være taknemmelig over, at et så vanskeligt tilgængeligt, men betydningsfuldt afsnit af Europas økonomiske historie her er blevet behandlet med grundighed og fordomsfrihed.

Niels Steensgaard
